

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 47

С Т А Т Т І

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXX** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

<https://visitukraine.today/uk/blog/1033/osoblivosti-pracevlastuvannya-ukrainciv-z-timcasovim-zaxistom-za-kordonom>

3. Check-list мінімальних стандартів соціального захисту переміщених осіб із третіх країн, які не можуть повернутися до країни свого походження, що гарантуються країнами-членами Європейського Союзу та Ради Європи у межах їхніх євроінтеграційних зобов'язань. // <https://rm.coe.int/check-list-1-social-rights-ua/1680a837b0>

КУЛЬТ ЗВИНУВАЧЕННЯ ЖЕРТВИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ

Красильникова А.

За рівнем безпеки жінок у суспільстві Україна перебуває на 102-ій сходинці [3], і хоча, в першу чергу, це пов'язано з військовими діями, в середині нашої держави продовжує розвиватися і набирати все більших обертів культ звинувачення жертви, в той час як насильники залишаються без покарання.

Такі історії трапляються кожен день, але не всі набувають широкого розголосу і більш того, не про кожен випадок заявлено в поліцію, через страх осуду і звинувачення у свій бік, який зрощують із самого дитинства, закріплюючи інформацію підручниками в школі, та законами, які не виконують свою функцію.

У цьому дослідженні буде йти мова саме про сексуальне насильство та зґвалтування, але варто розуміти, що «victim blaming» стосується усіх проявів насилля.

Зґвалтування – це вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи [5].

Сексуальне насильство – це вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи [5].

Victim blaming – це будь-яка реакція, в якій прямо зазначається або мається на увазі, що жертва винна в насильстві, яке вона зазнала [6].

Спершу проаналізуємо підручники «Основи здоров'я». Школа – це важливий етап в житті кожної людини, яка не лише надає певні знання, а ще і формує як особистість. Саме через це інформація, яка просувається в думки майбутнього покоління вкрай важлива на формування норм і цінностей загалом. Тому пропонуємо розглянути, які саме цінності та норми поведінки прививає освітній процес в загальноосвітніх навчальних закладах.

У підручнику «Основи здоров'я» (автори І. Д. Бех, Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, С. В. Страшко), який був перевиданий у 2021 році можна зустріти:

1. Маніпуляції, використовуючи думки професіоналів, без джерел посилення. «Психологи і криміналісти вважають, що деякі злочини певною мірою спровоковані самими жертвами» [1, с. 104]. Ми так ніколи і не дізнаємося, що це за психологи і криміналісти, але при цьому вказування на професійність даного виразу зменшить кут критичного мислення.
2. Розповсюдження інформації про віктимну поведінку, яка наче «збільшує ризики стати жертвою сексуальних злочинів» [1, с. 104], серед якої: відкрите декольте, яскравий макіяж, флірт, дотики і погляди. До того ж, в підручнику з Основ здоров'я піклуються лише про «безпеку» дівчат, і не вказані речі і жести, яких варто уникати чоловікам. Доволі вибіркова виходить у підручнику «необережна поведінка».
3. А також демонструє ситуації, в яких дівчата (знову немає хлопців) можуть зазнати сексуального насилля. «Людмила пізно поверталася додому. Ще у вагоні метро вона помітила чоловіка, який не зводив з неї погляду. Коли дівчина вийшла, то побачила, що він невідступно йде за нею» і пропонують учням самостійно придумати ситуації, коли і як жертва може змусити насильники її зґвалтувати: «Наведіть

приклади інших провокаційних чи сприятливих для гвалтівників обставин» [4, с. 102].

Але не існує сприятливих обставин для насилля, якими можна було б виправдати дії насильника. Це все формує думку «ти сама винна, що... так одяглась, так нафарбувалась, пішла таким маршрутом». А також варто зауважити, що всі перелічені обставини для зґвалтування максимально сексуалізуються (флірт, глибоке декольте, червона помада), але зґвалтування – це не про секс, це про насилля, а цієї інформації, на жаль, в підручнику немає.

Наступний підручник, який також перероблений і перевиданий в 2021 році – це «Основи здоров'я» автори Т. Є. Бойченко, І. П. Василяшко, О. К. Гурська, Н. С. Коваль.

У цьому підручнику автори максимально табували секс як процес, жахаючи підлітків ВІЛ та вагітністю, без пояснень, що займатися сексом можна за трьох обставин:

1. Ти психологічно і фізично готовий.
2. Ти надав активну згоду на секс і отримуєш від процесу задоволення.
3. Ти знаєш про наслідки і використовуєш контрацепцію.

Окрім цього, можна зустріти неправдиву інформацію щодо жіночого репродуктивного здоров'я після абортів.

А для віктимної поведінки автор приділив цілий параграф, коли в минулому підручнику було написано лише декілька абзаців.

У даному підручнику так само можна зустріти маніпуляції статистикою, без джерел інформації. «Відомо, що понад 60% потерпілих легковажною поведінкою самі спровокували злочин» [2, с. 93].

Звідки ці дані, хто і яким взагалі чином підрахував, нам не повідомлять, проте одразу ж перейдуть до звинувачення дівчат в їхній поведінці. «Трапляється, що дівчата поведуться легковажно, фліртують з випадковими знайомим. Така поведінка може спровокувати чи не найтяжчий злочин – сексуальне насилля» [2, с. 93-94].

І, звичайно, автор нам дає ціну пораду «слід ... навчитися передбачати небезпечні ситуації і уникати їх» [2, с. 94].

А варто було вчити хлопців відповідальності за свої насильницькі дії.

Незважаючи на усі негативні аспекти підручників, в них також прописані дії, що робити, якщо є пряма погроза сексуального насильства. Ці поради доречні і якісні, але не можна в одному реченні говорити про те, що робити, якщо тебе гвалтують, а в іншому, що ти сама спричинила цей злочин.

Підбиваючи підсумки, можна з впевненістю заявити, підручники не вчать дітей активній згоді на секс, не вчать поважати свої і чужі кордони, натомість вчать, що ти і є причина насилля, а твого насильника можна виправдати «червоною помадою».

Розглядаючи підручники, затверджені Міністерством освіти і науки України, варто також зосередити увагу на тому, як працює судова система і які закони на це впливають. Вважаємо за потрібне звернутися до нормативно-правової бази України.

У Кримінальному Кодексі України є Розділ IV «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи». Складається цей розділ з 152 по 156 статей, в яких розписані види правопорушень проти статевої свободи та покарання за них, в середньому до 6 років позбавлення волі. Таким чином, маємо детально описані п'ять статей щодо усіх видів сексуального насилля, в яких провина повністю лягає на насильника.

У 2019 році набула чинності нова редакція ст. 153 ККУ, а саме визначення «сексуальне насилля», яке було зазначено на початку. І воно, так само як і зґвалтування «карається позбавленням волі на строк до п'яти років» [4].

З 2019 по 2023 за цією статтею було винесено близько 50 вироків, які розглядалися в закритому режимі. З них лише дві треті понесли реальне

покарання у вигляді 6-7 років позбавлення волі, коли інші насильники отримали умовний термін покарання, тобто було звільнені від ув'язнення [5].

Чому це важливо? Бо з 2019 року, осіб, які могли йти за статтею 152 «Зґвалтування», без доказів будь-яких видів проникнення почали судили за нею, а як вже було зазначено раніше, третина вже отримала умовний термін покарання. Чому? Тому що нова стаття хоч і має жорстке покарання на рівні із статтею 152, але Кримінальний кодекс дає можливість зменшити строк або взагалі дати умовний термін [5].

Таким чином, закон розширює поняття «зґвалтування» і дає більше можливостей насильникам скоювати злочини і не отримувати реальні строки покарання.

Досить відомими є випадки сексуального насилля над жінками, за яке чоловіки не понесли відповідальність:

1. Історія сексуального насильства над неповнолітньою дівчиною на Закарпатті. Трьох підлітків, які скоїли цей злочин, суд визнав винуватими, але призначив умовний термін.
2. У квітні 2020 року ужгородський суд дав 5 років умовно кінологу-військовослужбовцю стрілецького батальйону, який в стані алкогольного і наркотичного сп'яніння утримував знайому неповнолітню дівчину у себе в квартирі і вчинив щодо неї «сексуальне насильство» без проникнення.
3. У Полтаві суд звільнив від ув'язнення студента місцевого ПТУ, який систематично вчиняв розпусні дії щодо 6-річного і 9-річного хлопчиків. У покинутій будівлі він роздягав їх та імітував анальний секс. За це отримав вирок суду 5 років умовно.
4. Киянин, який неодноразово сексуально домагався до дівчат (мацав груди, сідниці, статеві органи) в суді заявив, що такими діями «мав намір привернути увагу» дівчат і «познайомитись» з ними. Суд визнав його винним, але звільнив від ув'язнення через «визнання провини» і «молодий вік» [5].

І тим часом, ми маємо реакцію професора Миколи Хавронюка, який очолював розробку нового Кримінального Кодексу, на перший випадок сексуального насилля:

«Одна справа, коли є проникнення в тіло, інша, коли немає. Навіть коли є проникнення, присутні багато аспектів: інтенсивність, груповий спосіб дій чи одна особа, навіть має враховуватися певна провокативна поведінка потерпілої, яка спочатку каже, що ніби хоче, а потім передумала».

«Всяке ж в житті буває. Тому мають бути широкі межі для вибору покарання, щоб суддя міг ними користуватися» [3].

Таким чином, розробник ККУ зазначає, що зґвалтування $\neq$ сексуальне насильство, опускаючи факт того, що насилля і нанесення фізичних і психологічних травм в обох випадках однаково, натомість виправдовує дії насильників поведінкою дівчинки.

Підбиваючи підсумки, можемо зазначити, що освітня програми України популяризує victim blaming у підручниках, закріплює таке ставлення закон, який хоч і має чіткі поняття «зґвалтування» і «сексуальне насильство» частіше за все, як ми побачили з прикладів, залишається на стороні насильника.

Але варто пам'ятати, що в зґвалтуванні та будь-якому виді сексуального насильства винен лише насильник. Люди не мають інстинктів, щоб бути спровокованими, тому будь-яка поведінка насильника – це завжди його обдумане рішення.

-
1. Бех І. Д., Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Страшко С. В. Основи здоров'я: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. Київ: Алатон, 2021. 163 с.
 2. Бойченко Т. Є., Василяшко І. П., Гурська О. К., Коваль Н. С. Основи здоров'я: підручник для 8-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Генеза, 2016. 144 с.
 3. Буняк В. Україна посіла останнє місце серед країн Європи за рівнем добробуту жінок. *ДМ MEDIA SAPIENS*. 2023. 28 жовтня// <https://ms.detector.media/trendi/post/33333/2023-10-28-ukraine-posila-ostannie-mistse-sered-krajin-ievropy-za-rivnem-dobrobutu-zhinok/>

4. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 46. Ст. 380. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Черниш О. Чому в Україні винні у сексуальному насильстві не сидять за ґратами. *BBC Україна*. 2023. 2 квітня // https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c16zzg9ye09o?fbclid=PAAbOPVeKvQj6A8VhA4uVzBMQ4kb-STYtnqIJSL7mM_KKIu6xkomjyOVz1qs
6. What is victim blaming? Twitter // <https://welshwomensaid.org.uk/news/understanding-victim-blaming-and-why-its-harmful-to-survivors/>

НАШІ АВТОРИ

1. Букач В. М. – приват-професор кафедри історії України ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
2. Гавриленко Н. – студ. 2 курсу Національного університету «Одеська політехніка».
3. Гуцул О. – студ. 2 курсу Національного університету «Одеська політехніка».
4. Діаз Г. – студ. 4 курсу історико-філологічного факультету ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
5. Ілясов О. О. – викладач кафедри слов'янського мовознавства ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
6. Кравець О. – студ. 1 курсу факультету педагогіки та психології дошкільної освіти ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
7. Красицьникова А. – студ. 2 курсу Національного університету «Одеська політехніка».
8. Кривдіна І. Б. – доцент кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка».
9. Недялкова В. – студ. 3 курсу факультету початкової освіти ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
10. Окул І. І. – магістратант 2 курсу університету Північної Арізони, США.
11. Рабаджи К. С. – в. о. заступника директора з навчально-виховної роботи КЗ «Одеський НРЦ «Чути серцем».
12. Синельник О. – студ. 3 курсу Одеського державного аграрного університету.
13. Федорова І. В. – аспірантка кафедри суспільно-гуманітарних наук Одеського державного аграрного університету.
14. Шевчук А. – студ. 4 курсу історико-філологічного факультету ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
15. Шеремета В. – студ. 1 курсу факультету педагогіки та психології дошкільної освіти ПНПУ імені К. Д. Ушинського.

ЗМІСТ

1. Кравець О., Букач В. М. Володимир Великий у вітчизняній історіографії.....	3
2. Шеремета В., Букач В. М. Постать Б. Хмельницького в українській історіографії.....	9
3. Окул І. І. Арман дю Плессі де Рішельє: дипломат, політик, організатор.....	15
4. Гавриленко Н. Зовнішня політика Великої Британії в період «холодної війни».....	24
5. Недялкова В., Лясков О. О. До проблеми розвитку культури мовлення учнів початкових класів.....	30
6. Рабаджи К. С. Реалізація диференційованого підходу у гуртковій роботі: основні поняття та методи.....	39
7. Федорова І. В. Інноваційні підходи щодо розвитку творчості особистості у процесі фахової підготовки здобувачів освіти.....	50
8. Синельник О. Феномен політичної філософії Аристотеля.....	56
9. Шевчук А. Японське татування як вид мистецтва.....	62
10. Діаз Г. Бітломанія та музична революція: вплив гурту «The Beatles» на формування сучасної музичної парадигми.....	70
11. Гуцул О., Кривдіна І. Б. Загальні засади працевлаштування українських біженців у країнах ЄС.....	77
12. Красильникова А. Культ звинувачення жертви в освітньому середовищі України.....	85
13. Наші автори.....	91

Примітка:

1. Статті Діаз Г., Шевчук А. підготовлені під наглядом керівництвом приват-професора Букача В. М.
2. Стаття Гавриленко Г. підготовлена під науковим керівництвом доцента Мойсєвої Т. М.
3. Стаття Красильникової А. підготовлена під науковим керівництвом доцента Чістякової І. М.
4. Стаття Синельник О. підготовлена під науковим керівництвом доцента Самуйліка М. М.

Історичний досвід і сучасність: Матеріали XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти. Статті / Відп. ред. В. М. Букач. Вип. 47. Одеса: ПНПУ, 2024. 92 с.

Підписано до друку	. 05. 2024
Умовн.- друк. арк.	4,3
Тираж	100 прим.